

KADINLARIN YEREL YÖNETİMLERE GİRİŞ KAPISI “MUHTARLIK” KURUMU: BİR KAPI DA SEN AÇ KAMPANYASI ÖRNEĞİ

Ayşe KAŞIKIRIK*

Hilal DOKUZCAN†

Özet

Kadınlar yüzyıllardır var olan toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri yüzünden hayatın her alanında pek çok ayrımcılık ile karşı karşıya kalmaktadır. Siyaset bu ayrımcılığın en bariz görüldüğü alanların başında gelmektedir. Kadın erkek arasındaki eşitsizlik ulusal ve yerel yönetimlerdeki kadın temsiline yansımaktadır. Kadınlar seçimle ve atama ile gelinen tüm karar alma mekanizmalarında eksik temsil edilmektedir. Özellikle yerel yönetimlerde kadın temsiline azlığı ise ayrıca dikkat çekmektedir. Oysaki yerel yönetimler ve yerel siyaset, kadınların daha kolay ulaşabileceği ve etkili olabileceği alanlardır. Yerel yönetimlerin en küçük birimi olarak muhtarlık kurumu ise halka en yakın ve erişilebilir yapılar olarak kadınların etkin katılım ve temsili için birçok olanağa sahiptir. Bu anlamda muhtarlıklar kadınlara yerel yönetimlerde yer açmanın kapısı olarak değerlendirilebilir. Muhtarlıklarda kadın temsiline bu kadar düşük olması bu konuda çalışma yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Muhtarlığın mevcut potansiyeli kadınların yerel yönetimlere katılımı ve temsili noktasında etkin bir rol oynayabileceği gerçeğini öne çıkarmaktadır. Bu çalışmada, Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı'nın, 6 Haziran 2021 tarihindeki muhtarlık ara seçimleri öncesinde düzenlediği “Bir Kapı da Sen Aç” kampanyasının kadın muhtar sayısının artmasına olan etkisi analiz edilmektedir. Ağ, 3 Nisan 2021 yılında kadınların yerel seçimlerde oy kullanma hakkını aldığı tarihin 91. yılında kurulmuş ve küreselden yerele, yerelden küresele giden yolda, mahalle ölçeğinde çalışmayı ana faaliyet alanlarından biri olarak belirlemiştir. Makalenin yazarları ayı zamanda Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı kurucularındandır; bu kampanyanın hazırlığı ve yürütülmesinde bizzat yer almışlardır. Sivil toplum örgütleri ile akademik dünya arasında bir bağ oluşturulmasının derneğin temel amaçlarından biri olması göz önüne alındığında yapılan kampanya ayrıca özgün bir amaca da hizmet etmiştir. Bu çalışma ile hem bu bağın desteklenmesi hem de bir sivil toplum örgütünün kadın muhtarların eşit temsil edilmesine yönelik olarak düzenlediği kampanyanın etkilerinin görünür hale gelmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mahalle, Temsil, Muhtar, Kadın Muhtar.

---

* İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Doktorant, aysekasikirik@yahoo.com, Orcid ID: 0000-0003-0624-1107.

† Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı Kurucu Üyesi, hilal9can@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-0721-3549.

Abstract

Because of the gender inequalities that have existed for centuries, women face many discriminations in all areas of life. Politics is one of the areas where this discrimination is most obvious. The inequality between men and women is reflected in the representation of women in national and local governments. Women are under-represented in all decision-making mechanisms by election and appointment. The low representation of women, especially in local governments, is also noteworthy. However, local governments and local politics are areas where women can reach and be more effective. As the smallest unit of local governments, the mukhtar institution has many opportunities for effective participation and representation of women as the closest and most accessible structures to the public. In this sense, mukhtar's offices can be considered as the gateway to make room for women in local administrations. The low representation of women in mukhtar's offices reveals the need for a study on this issue. The current potential of the mukhtar's office highlights the fact that it can play an active role in the participation and representation of women in local governments. In this study, the effect of the "You Also Open a Door" campaign organized by the Global Equality and Inclusion Network before the mukhtar by-elections on June 6, 2021, on the increase in the number of women mukhtars is analyzed. The network was established on April 3, 2021, on the 91st anniversary of women's right to vote in local elections, and has determined working at a neighborhood scale as one of its main fields of activity, on the way from the global to the local, from the local to the global. The authors of the article are also co-founders of the Global Network for Equality and Inclusion; They were personally involved in the preparation and execution of this campaign. Considering that establishing a link between non-governmental organizations and the academic world is one of the main aims of the association, the campaign also served a unique purpose. With this study, it was aimed both to support this bond and to make visible the effects of the campaign organized by a non-governmental organization for equal representation of women mukhtars.

Keywords: Neighborhood, Representation, Mukhtar, Woman Mukhtar.

Giriş

Demokrasi yerelden başlar. Yerel yönetimler demokrasilerin mihenk taşıdır. Demokrasinin kalitesi, yerel karar alma mekanizmaları olan belediye başkanlığı, il genel meclis üyeliği, belediye meclis üyeliği ve muhtarlıklarda kadınların eşit temsiline bağlıdır. Yerel siyaset kadınlarla birlikte daha eşit, kapsayıcı ve demokratik bir zemine kavuşabilir. Nüfusun ve dolayısıyla seçmenlerin yarısını oluşturan kadınların yerel karar alma mekanizmalarında eşit temsil edilmesi temel bir insan hakkıdır ve demokrasinin özüdür. Türkiye, kadınların hem parlamentoda hem de yerel yönetimlerde seçme ve seçilme hakkını kazandığı ilk ülkelerden biridir. Türkiye’de kadınlar 3 Nisan 1930 tarihinde yerel yönetimlerde, 1933’te muhtarlık kurumlarında ve 1934’te milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını uzun bir çabanın sonucunda kazanmıştır. Aradan geçen doksan yıla rağmen, kadınların merkezi ve yerel yönetimlerde “temsil karnesi” eşitlikten çok uzaktır. 1999, 2004, 2009, 2014 ve 2019 yıllarında gerçekleşen yerel seçimlerin sonuçlarına göre, Türkiye’de kadınlar belediye başkanlığında en fazla %3, il genel meclis

üyeliğinde %4,7 ve belediye meclis üyeliğinde %11 oranında yer alabilmiştir. Halbuki, daha eşit ve kapsayıcı yerel siyaset kadınlarla birlikte mümkün olabilir.

Türkiye’ye özgü bir yerel yönetim birimi olan muhtarlık kurumu kadınların yerel siyasete aktif katılımının ve yerelde eşit temsiline kapısıdır. Ancak, kadınların muhtarlık kurumlarında temsili yok denecek kadar azdır. Bu çalışma, öncelikli faaliyet alanı kadın muhtarlar olan ve bu alandaki çalışmalarını ile tanınan Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı’nın daha çok kadın muhtar seçilebilmesi amacıyla yürüttüğü “Bir Kapı da Sen Aç” isimli savunuculuk kampanyasının etkileri üzerinedir. Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı, 6 Haziran 2021 tarihinde gerçekleşen muhtarlık ara seçimlerinde “eşit ve kapsayıcı mahalleler için daha çok kadın muhtar” düşüncesinden hareketle bu kampanyayı yürütmüştür. Sivil toplum örgütlerinin ortak bir fayda için kamu politikasını etkileme girişimi “savunuculuk” olarak ifade edilmektedir. Savunuculuk, mevcut politikalarda veya yasalarda değişiklik talep etmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada, bir sivil toplum örgütünün yürüttüğü savunuculuk kampanyasının kadınların muhtar aday olmaları ve seçilmeleri üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Çalışma, dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk olarak yerel siyaset bağlamında kadınlar ele alınmaktadır. Ardından, muhtarlık kurumunun önemi ve muhtarlık kurumunda kadın temsili işlenmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümü ise alan araştırmasından oluşmaktadır. Son bölümde, alan araştırması bulgularından erişilen sonuçlara ve önerilere değinilmektedir.

1. Yerel Siyaset Bağlamında Kadınlar

Demokrasinin beşiği olarak adlandırılan yerel yönetimler halka en yakın birimler olarak hayatımızın merkezinde yer alırlar. İl, ilçe ve mahalle ölçeğinde gelişen yerel siyaset sadece yerel yönetimleri belirleme gücüne değil, aynı zamanda merkezi yönetimleri de etkileme potansiyeline sahiptir. Siyasi anlamda katılım, temsil, oy kullanma, kararlara katılma gibi konularda halk ile iç içedir. Belediye başkanlığı, belediye meclisi, il genel meclisi, muhtarlıklar, siyasi partilerin il ve ilçe örgütleri ile sivil toplum örgütleri yerel siyasetin ana kurum ve kuruluşlarıdır. Bununla beraber, yerelde vatandaşların hemen ulaşabileceği ve etki yaratabileceği alanlardır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin 1982 Anayasasınının 127. maddesine göre mahalli idareler (yerel yönetimler); “İl, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileri” olarak tanımlanmıştır. Türkiye’de yerel yönetimler belediye, il özel idaresi ve köy olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Yerel yönetimler, yerel toplulukların üyelerinin karar alma süreçlerinde rol almasına imkân sağlayan kuruluşlardır. Bu açıdan yerel yönetimler, demokrasinin vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir (Keleş, 2020: 46).

Yerel yönetimler ve yerel siyaset kadınların siyasal alanda güçlenmesi ve siyasal yaşama katılımı için anahtar konumdadır. Yerel yönetimlerin siyasal hayattaki ve kadınların yaşamındaki tayin edici özelliği

dikkate alındığında, yerel siyasetin kadın politikaları için önemini ortadadır. Bu durum iki ana başlıkta özetlenebilir (Cerit Mazlum, 2008:23):

1. Yerel yönetimler -erişilebilir, doğrudan ve yakın bir siyasal etkinlik alanı- siyasal yaşamı çoğullatıcı ve demokratikleştirici özelliğe sahiptir.
2. Yerel yönetimlere kadın bakış açısı kazandırılması kadınların yerel mekanizmalarda temsili ile mümkün olabilir.

Bir başka ifadeyle, Türkiye’de yerel siyasette kadınların temsil durumunu açıklarken üç unsur öne çıkmaktadır. Birincisi, kadınların kurumsal politikadaki “simgeselliği”, ikinci olarak yerel topluluk düzeyinde bile kadınların toplumsal hareketliliğinin çok kısıtlı olması, üçüncüsü kadın örgütlerinin yakın zamana kadar yerel siyasete odaklanmamasıdır. Böylece, Türkiye’de yerel politika kadın hareketinin uzun süre ilgi alanının dışında kalmıştır ve ilk kez 2004 yerel seçimlerinde ciddi olarak girmiştir (Alkan, 2004: 74-75).

Ancak, tüm bu işlevlerine rağmen yerel yönetimlerde kadınların siyasal temsili çok azdır. Oysaki yerel yönetimler, hızlı örgütlenme ve harekete geçme açısından kadınlar için oldukça erişilebilir yapılardır. Kadınlar gündelik hayatın akışında evinin hemen bir adım dışında veya belli hizmetler açısından da evin içerisinde yerel birimlerle sürekli temas halindedir (Dokuzcan, 2021: 69). Bu nedenle, kadınlarla birlikte yerel siyaset daha eşitlikçi bir yapıya dönüşebilir ve demokratik bir zemine kavuşabilir. Mahalle ve köylerden başlayarak kadınların yönetimlerde eşit temsil edilmesi, gerçek demokrasinin en önemli basamaklarından biridir (Kaşıkırık ve İzci, 2019: 11-12).

2. Muhtarlık Kurumu ve Kadın Temsili

5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre mahalle, “Belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birimi” olarak ifade edilmektedir. Mahalle muhtarlığı, merkezi ve yerel idari kurumlar ile mahalle halkı arasında köprü görevi görmektedir. Muhtarlığın yönü hem mahalleliye hem devlete dönüktür. Muhtarlık, kendine özgü yapısıyla hem toplumsal talepleri (gereksinimleri ve ihtiyaçları) hem de resmi beklentileri karşılamaya çalışmaktadır. Muhtarlık kurumu mahalleden şehre, köyden kente, köyden kırsal mahalleye - gelenekselden moderne geçiş sürecinde- ortaya çıkan bazı olumsuz durumları giderici nitelikte görevler üstlenmektedir. Bu bağlamda, kimi zaman ikame edici, kimi zaman da aracı nitelikte roller oynamaktadır (Arıkboğa, 2018: 24).

Temelleri 1800’e kadar uzanan muhtarlık kurumu, kentlerin güvenliğini koruyabilmek amacıyla ilk kez İstanbul’da kurulmuştur. Türkiye’ye özgü bir yönetsel birim olan muhtarlık kurumu, köy ve mahalle muhtarlığı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Köy muhtarlığının yerel yönetim organı olarak tüzel kişiliği bulunmaktadır. Mahalle muhtarlığının ise tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Günümüzde ülke genelinde

32.169 mahalle muhtarı ve 18.293 köy muhtarı olmak üzere toplam 50.462 muhtar görev yapmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

Gül Esin, Aydın'ın Çine ilçesine bağlı Demirdere köyünde (Bugünkü Karpuzlu ilçesi), 1933 yılında henüz 32 yaşında iken Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadın muhtarı olma başarısını elde etmiştir. 1933'ten 2014 yılına kadar kadın muhtar oranı %1 civarında olmuştur. 2014 yerel seçimlerinde %1,3 olan kadın muhtar oranı 2019 yerel seçimlerinde %2,14'e yükselmiştir. Zaman içerisinde kadınların muhtarlık kurumuna ilgisi artmıştır ve dolayısıyla bu durum kadın muhtar sayısına yansımıştır. 6 Haziran seçimleri öncesinde muhtarlıklarda kadın temsiline ilişkin 2021 Ocak itibariyle veriler aşağıda yer almaktadır (Dokuzcan, 2021: 70-71).

- Türkiye genelinde, 985 mahalle, 116 köy olmak üzere toplamda 1.101 kadın muhtar görev yapmaktadır.
- Kadın muhtarların görev yaptığı il sayısı 78'tir.
- Bitlis, Sinop ve Şanlıurfa'da hiç kadın muhtar bulunmamaktadır.
- En çok kadın muhtarın bulunduğu il İstanbul'dur. İstanbul'da 961 muhtar görev yapmaktadır bunların 142'si kadındır, İstanbul için oran %14,7'dir.
- Ankara'da kadın muhtar oranı %9,4' tür.
- İzmir'de 1.293 muhtarın 122'si kadındır ve oran %9,4'tür.
- Bursa'da 51, Balıkesir'de 41, Eskişehir'de 30 kadın muhtar vardır.
- Bayburt, Hakkâri, Muş ve Siirt'te ise 1'er kadın muhtar bulunmaktadır.
- 44 ilde kadın köy muhtarı vardır. En çok kadın köy muhtarının bulunduğu il 14 muhtar ile Tunceli, 10 muhtar ile Sivas, 7 ile Elazığ'dır.

Mahalle yerleşim alanına verilen isim olmanın ötesinde birbirinden farklı toplumsal ilişkilerin de gerçekleştiği yönetsel bir birimdir. Mahalleler yerelden başlayan eşitliğin ve kapsayıcılığın inşa edildiği mekanlardır. Gündelik hayatın sürdürülmesinde fiziksel yakınlık sebebiyle ilişkilerin rahatlıkla kurulduğu mahalleler kadın temsiline önemli bir potansiyele sahiptir (Kaşıkırık vd., 2020: 23).

Literatürde muhtarlar ile ilgili çok sayıda akademik çalışma ve alan araştırması yapıldığı görülmektedir. Ancak, kadın muhtarlar özelindeki çalışmaların sayısı kısıtlıdır. Bu çalışmalar daha çok kadın muhtarların profiline, adaylaşma süreçlerine, temsil ve katılım boyutuna odaklanmıştır (Güneş, 2010; Mutlu, 2011; Yıldız, 2013; Mutlu, 2015; Yüce Tar, 2016; Orhan, Palaz ve Altan, 2018; Şiriner Önver, 2020; Sabuncuoğlu İnanç, Bozdemir ve Doğan, 2020; Dokuzcan, 2021; Kaşıkırık ve Dokuzcan, 2021; Şahyar Akdemir ve Cengiz, 2022). Ancak, sivil toplum örgütlerinin kadın muhtarlarla yönelik çalışmaları odağında bir alan araştırmasına veya akademik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu makale literatürdeki önemli bir boşluğu -sahadaki veriler ışığında- doldurmaktadır.

3. Kadın Muhtarlar Kampanyası Üzerine Bir Araştırma

3.1.Araştırmanın Amacı ve Sorusu

Bu çalışmada Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı'nın hazırladığı "Bir Kapı Da Sen Aç" adlı savunuculuk kampanyasının, kadın muhtarlar üzerindeki etkisinin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmada, "Bir sivil toplum örgütünün (Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı) yürüttüğü savunuculuk kampanyası kadın muhtar sayısının artmasına nasıl katkı sunmaktadır?" temel araştırma sorusuna cevap aranmaktadır.

3.2.Araştırmanın Kapsamı

Türkiye'de kadınların ulusal ve yerel karar alma mekanizmalarında eşit temsil edilmesi için faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Ancak, 6 Haziran ara seçimlerinde Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı dışında herhangi bir sivil toplum örgütü kadın muhtarlara yönelik olarak çalışma yürütmemiştir. Bu nedenle, araştırmanın örneklemini Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı ile sınırlı kalmıştır. Ağ, küresel sorunlara yerel çözümler anlayışı doğrultusunda gönüllülük esaslı ile çalışmalarını yürütmektedir. Bu amaç doğrultusunda, 6 Haziran'da gerçekleşen muhtarlık ara seçimleri öncesinde geniş kapsamlı bir savunuculuk kampanyası hazırlamıştır.

3.3.Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında kampanya döneminde Ağ tarafından yayımlanan basın bültenleri ve sosyal medya paylaşımları ile saha çalışmaları incelenmiştir. Aynı zamanda, dernek kurucuları, yöneticileri, kadın muhtarlar, muhtar adayları ve seçmenler ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

3.4.Araştırmanın Bulguları

Araştırma kapsamında Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı tarafından yürütülen "Bir Kapı da Sen Aç" kampanyasının bulguları alt başlıklar halinde sunulmuştur. Bu başlıklar sırası ile derinlemesine görüşmeler, sosyal medya kampanyası, basın bülteni, muhtarlarla buluşma toplantıları, "Açık KAPI Buluşması" ve saha çalışmalarıdır.

3.4.1. Derinlemesine Görüşmeler

Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı yönetim kurulu üyeleri ile derinlemesine görüşmeler yapılmış ve kampanya hakkında açık uçlu sorular yöneltmiştir.

1. Neden kadın muhtarlar çalışmasını ve “Bir kapı da sen aç” kampanyasını yürüttünüz? Nasıl karar verdiniz?

Muhtarlık kurumunu demokrasinin beşiği olarak görüyoruz. Aynı zamanda, kadınların çok kolay ulaşılabildikleri bir alan. Genelde kadınların siyasete katılımı ve temsili meclis üzerinden inceleniyor. Halbuki, yerel yönetimler kadınların gündelik hayat pratiklerine en yakın kurumlar olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında öncü role sahip. Bu nedenle, yerelde kadınların daha fazla temsil edilmesi için çalışıyoruz.

Geçmiş uzun yıllara dayanan mahalle ve köy yönetimleri erkek egemen yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz de bu alanda yapılacak çalışmaların çok değerli olduğunu düşündük. Eşitlik ve kapsayıcılık yerelden ve yerinden başlar. Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı olarak, kuruluş amacımız içerisinde yer alan eşitlik, kapsayıcılık ve kırılğan grupların sorunlarına çözüm sunabilmek amaçlarımızdan biridir. O yüzden, mahalle ve köy yönetimleri çalışmalarımızın mihenk taşıdır.

Pandemi döneminde gördük ki küresel sorunların çözümü aslında yerelde gerçekleşiyor ve ihtiyaçlar buna göre şekilleniyor. Mahalle ve komşuluk ilişkilerinin ön plana çıktığı bir dönemde kadınların muhtarlık kurumunda yapacağı çalışmaların daha görünür olması ve yerelde kadın liderlerin daha fazla yer alması için bu kampanyayı gerçekleştirdik.

Kadınlar nüfusun yarısını oluşturmasına rağmen temsil noktalarında çok az yer alıyorlar. Oysaki, eşitlikçi ve kapsayıcı demokrasilerin en temel göstergesi karar alma mekanizmalarında eşit temsildir. Eşitlikçi, kapsayıcı mahalleler ve gerçek demokrasi için kadın muhtar sayısı artmalıdır. Bu amaçla, 6 Haziran ara seçimlerinde “Bir Kapı da Sen Aç” kampanyasını hazırladık. Sahada gördüğümüz bir başka konu ise muhtarlıklarda yapılan ara seçimlerin çok da biliniyor olmayıştı. Bu süreci daha iyi değerlendirip, önümüzdeki seçimlere şimdiden hazırlık yapmak istedik.

Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı olarak, ekibimizde yer alan arkadaşların saha deneyimlerinden elde ettiğimiz bir veri de kadın muhtarların mahallerinde gerçekten rol model olmalarıdır. Bu kampanya ile yerelde kadın liderliğinin görünür olmasını amaçladık.

2. Hangi yöntemleri kullandınız? Nasıl bir kampanya yürüttünüz?

Zaten çalışmalarımızın içerisinde kapsayıcı mahalleler en önemli başlıklardan birisi. Dernek olarak yaptığımız Açık KAPI buluşmalarında Nisan ve Mayıs ayında yerel yönetimlerde kadın temsili ve belediye meclis üyelikleri ile muhtarlıklar üzerine 2 toplantı gerçekleştirdik. Sivil toplum örgütleri ve bu çalışmalara ilgi duyan kişilerle bir araya geldik. 6 Haziran öncesi özellikle seçmen nezdinde bilinirlik ve farkındalık oluşturmayı hedefledik. Bire-bir muhtar görüşmeleri de yaptık. Özellikle pandemi koşullarında sosyal medya üzerinden kampanyamızı gerçekleştirdik. Öncesinde kampanyayı basın açıklaması ile ulusal ve yerel basında duyurduk. Gerçekten büyük bir ilgiyle karşılandık. Basına yansımından sonra kendi Ağımız içerisinde bize ulaşan ve bizim ulaştığımız muhtarlarla çalışmalara başladık. Bu çalışmalar içerisinde genel kampanyamız dışında özelde 4 kadın muhtar adayına sosyal

medya üzerinden ve mahallede kurduğumuz dayanışma ağı ile katkıda bulunduk. Bu 4 adaydan 2'sinin seçilmesi bizi ayrıca çok mutlu etti. Bunu seçim bittikten sonra genel sayılarla birlikte tekrar bir basın bülteni ile kamuoyuyla paylaştık. Kampanya kapsamında yürüttüğümüz çalışmalar: Sosyal medya kampanyası, Açık KAPI buluşmaları, muhtarlarla ve sivil toplum örgütleri ile yapılan görüşmelerdir.

3.4.2. Sosyal Medya Kampanyası

Kampanya pandemi koşulları nedeniyle sadece sosyal medyada yürütülmüştür. “Bir Kapı da Sen Aç” kampanyası için hazırlanan görseller, Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı'nın Facebook, Twitter, Instagram ve LinkedIn hesaplarından #1KAPIDASENAÇ etiketiyle düzenli olarak paylaşılmıştır. Kampanyanın görselleri Şekil 1'de yer almaktadır.

Resim 1. Kampanya Görselleri

(<https://www.esitlikve kapsayicilikagi.org/1-kapida-sen-ac/>)

Kampanya ile Facebook'ta organik yollarla 1.269 kişiye, Twitter'da 7.620 kişiye ve Instagram'da 128 kişiye ulaşılmıştır. LinkedIn'de 169 kişiye erişim sağlanmıştır. Kampanyanın başlangıcından seçim sonuçlarının açıklanması arasındaki süre içinde yapılan paylaşımlar ile yaklaşık 25.000 kişiye doğrudan ulaşıldığı görülmektedir.

3.4.3. Basın Bülteni

“Bir Kapı da Sen Aç” kampanyası sırasında Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı tarafından hazırlanan iki farklı basın bülteni kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu basın bültenlerinin ilki 6 Haziran muhtarlık ara seçimleri öncesi ve diğeri bu seçimler sonrası yayımlanmıştır.

“Kadınlara Daha Çok Muhtarlık Kapısı Açmanın Tam Zamanı!” başlıklı basın bülteni 30 Mayıs 2021 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu basın bülteni ile seçim öncesinde seçmenlere kadın muhtar adaylarına oy verme çağrısı yapılmıştır (Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı, 2021a). “6 Haziran'da Yapılan Ara Seçimlerde Kadın Muhtar Sayısı 1.119 oldu!” başlıklı basın bülteni 26 Temmuz 2021 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu basın bülteninde gelecek seçimlerde daha çok kadın muhtarın aday olması ve seçilebilmesi için dayanışma çağrısı yapılmıştır (Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı, 2021b).

Basın bültenlerinin internet haberlerinde etkin bir şekilde yer aldığı ve kampanyanın daha geniş bir kitleye ulaşmasının sağlandığı gözlenmiştir. Her iki basın bülteni de yerel ve genel basında yaklaşık 1'er

hafta boyunca yer almıştır. Türkiye'nin farklı illerindeki (Trabzon, Kars, İzmir, Ankara, Kayseri vb.) yerel medyada basın bültenlerine yer verildiği tespit edilmiştir.

3.4.4. Muhtarlarla Buluşma Toplantıları

Kampanya süresince kadın muhtar adayları ile görüşmeler yapıldığı ve adaylaşma süreçlerine destek verildiği tespit edilmiştir. Bu toplantılarda kadın muhtar adaylarına bire bir mentorluk desteği sunulduğu, Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı'nın sosyal medya paylaşımlarından saptanmıştır. Derinlemesine görüşmelerde belirtildiği gibi toplamda 4 kadın aday ile seçim sürecinde birlikte hareket edilmiş ve bu adaylardan 2'si seçilmiştir.

3.4.5. Açık KAPI Buluşması

Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı tarafından her ay düzenlenen "Açık KAPI" buluşmalarının birinde kadın muhtarlar ile bir araya gelinerek, bilgi ve deneyim paylaşımında bulunulmuştur. Toplantıya Samsun Atatepe Mahallesi Muhtarı ve Türkiye Muhtarlar Konfederasyonu Başkanı Havva Usta Rendeci, Sultangazi Cumhuriyet Mahallesi Muhtarı Çiğdem Özkan ve İstanbul Esenyurt Barbaros Hayrettin Paşa Mahallesi Muhtarı Gülşah Güler katılmıştır. Toplantıda yerelden başlayan eşitlik mücadelesi, 6 Haziran'da yapılan ara seçimlerde kadın muhtar sayısının nasıl yükselebileceği ve dayanışma konusunda yapılabilecekler değerlendirilmiştir. Aynı zamanda, daha çok kadın muhtar seçilebilmesi için dayanışma, adaylaşma ve güç birliğinin oluşması gerektiği üzerinde hem fikir olunmuştur. Bu çalışmanın devamında -ara seçim sonrası- yeni bir değerlendirme yapıp gelecek seçimlere hazırlığın hemen başlaması gerektiği vurgulanmıştır.

3.4.6. Saha Çalışması

Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı'nın güçlü ilişkilerinin olduğu mahallelerde bağlantılar kurduğu ve seçmene doğrudan erişebildiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda, yönetim kurulu üyelerinin de olduğu bir çalışma komitesi kurulmuş ve seçim stratejisi belirlenmiştir. Ardından, bu mahalledeki seçmene ve yerel liderlere kolaylıkla erişilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada, Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı'nın 6 Haziran 2021 tarihinde çeşitli nedenlerle boş bulunan 752 köy ve mahallede "muhtarlık veya ihtiyat heyeti" ara seçimlerinde daha çok kadın muhtar seçilebilmesi için düzenlediği "Bir Kapı da Sen Aç" kampanyasının etkileri ve sonuçları çok boyutlu olarak incelenmiştir.

Kadın muhtar sayısının artmasına yönelik çalışmalar kadınların eşit temsili ve katılımı açısından oldukça önem taşımaktadır. Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı'nın gerçekleştirdiği “Bir Kapı da Sen Aç” kampanyası esnasında öne çıkan sonuçları özetle şöyle sıralayabiliriz.

- Sivil toplum örgütlerinin yapacağı çalışmaların artmasının bu konuda farkındalığı arttıracığı
- Oluşacak ağlar ile bu konunun daha etkin ve hızlı bir şekilde toplumda görünür hale geleceği
- Mahalle ve köy ölçeğinde oluşturulacak yerel örgütlenmelerin artması ile adaylık süreçlerinin daha verimli ve etkin gerçekleşeceği
- Yerel ağların artmasının yerelde kadın gücünü daha etkin kılacağı
- Muhtar kadınların yaptığı çalışmaların daha görünür ve bilinir hale gelmesi ve rol model olarak ön plana çıkmalarının sağlanması
- Muhtar aday kadınlar ile kadın muhtarlar arasında iletişimin mutlaka sağlanması
- Sosyal medyanın aktif kullanımının önemi

Kampanyanın başlangıcı, bitişi ve sürdürülebilirliği açısından bir değerlendirme yaptığımızda Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı'nın kampanya ile ilgili çalışmaya Nisan ayı itibariyle başladığını, bu süreçte konunun ilgilileri ile görüşmeler ve toplantılar yaptığını ve kampanyanın altyapısının iyi kurulduğunu görmekteyiz. Çalışma ekibinin bu konuda hem deneyime hem de güçlü birikime sahip olması, kampanyanın güçlü bir yanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kampanya süreci ve sonrasında bileşenler ile yapılan toplantılar ve görüşmelerde seçimin görünürlüğünün artması açısından kampanyanın bir etki oluşturduğu ve önümüzdeki seçimlerde yapılacak çalışmalar noktasında değerli bir işlevi olduğu gözlemlenmiştir. Derneğin oluşturduğu ağlar genişlerken, muhtarlık konusu bu Ağ içinde görünür olmuş ve birçok yapının ilgisini çekmiştir.

Pandemi koşulları altında gerçekleşen kampanyada üç önemli sorun ile karşılaşmıştır:

- 6 Haziran ara seçiminin bilinirliğinin az olması
- Yüz yüze iletişim olanakların sınırlı olması
- Seçime katılım oranlarının düşük olması

Bu sorunlar nedeniyle seçmen nezdinde ulaşılabilirliğin azaldığını ve sandığa gitmenin zorlaştığını söyleyebiliriz. Bu bize özellikle mahalle ölçeğinde seçimden seçime değil daha önceden yapılmış çalışmaların ve kurulmuş ilişkilerin önemini ortaya koymuştur. Kampanya esnasında saha çalışması yapılan mahallede daha önceden oluşmuş çalışmalar desteklenen adaya oy kullanılması açısından etkili olmuştur. Seçimin bilinirliğinin az olması ve öğrenildiğinde seçime az zaman kalması “çok az zaman var ne yapabiliriz” sorusu ile karşılaşılmasına yol açmıştır. Bu kampanya ile muhtar sayısının yükselmesine destek verecek yapılar açısından önümüzdeki seçimlerin bir ön hazırlığı yapılmıştır.

Dernek yöneticileri ile yaptığımız görüşmelerde bu sorunların aşılması noktasında sosyal medya kullanımının öne çıktığını, birçok görüşme ve çalışmanın telefon ve internet üzerinden yapılan toplantılar ile şekillendiği gözlemlenmiştir. Kendi ifadeleri ile “Ulaşılamayan yerler için seçmene yapacağımız çağrının toplumsal bir farkındalık yaratması açısından önemli olduğu gerçeği üzerinden hareket ettik, en azından kendi etki alanımız içinde bir katkı olmasını istedik” diyen yöneticiler bir sivil toplum örgütü olarak gönüllülük üzerinden sunulan katkının ne kadar değerli olduğunu özetle ifade etmektedir. Yapılan bu çalışmanın aynı zamanda bir sivil toplum örgütünün görünürlüğünün ve tanınırlığının artmasına ciddi bir katkı sunduğu bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kampanya kapsamında bağlantı kurulan kadın muhtar adayları ise bir sivil toplum örgütünün kendilerine destek olmasını çok olumlu karşılamışlardır. “Kendimizi yalnız hissetmedik, adaylık zor süreç, verilen her katkı bizler için değerli” diyen adaylar çalışmaların devamının önümüzdeki süreçte daha etkili olacağını da öngörmektedir.

2019 yerel seçim sonuçlarına göre kadın muhtar sayısı 1071 olmuştur. 6 Haziran ara seçimlerden önce 1101 olan kadın muhtar sayısı 6 Haziran seçimlerinden sonra 1119’a yükselmiştir. 752 yerde yapılan seçimde kadın muhtar sayısının sayısının sadece 18 olması bu konuda yapılacak her çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Ezcümle; eşit, adil ve kapsayıcı mahallerin inşası için kadın temsili ve katılımı adına yapılacak her çalışma daha demokratik bir toplumun oluşturulmasına ciddi bir katkı sunmaktadır.

Kaynakça

- Alkan, A. (2004). Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?, *Birikim*, Sayı:179, 71-77.
- Arikboğa, E. (2018). Mahalle Muhtarlığı ve Muhtarlık-Belediye İlişkileri, *Yerel Yönetimler ve İyi Yönetişim* (s.19-36) içinde, Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları, No:13/2018, İstanbul.
- Cerit Mazlum, S. (2008). *Kadınlarla ve Kadınlar İçin Yerel Yönetim*, KA.DER Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Dokuzcan, H. (2021). Yerelde Eşitlik Mücadelesi: Muhtar Kadınlar, *Küreselleşen Dünyada Kadın ve Siyaset II* (1. Baskı) içinde (s. 67-80), Transnational Press London.
- Güneş, G. (2010). Türk Kadınının Muhtarlık ve Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme Seçilme Hakkını Kazanması ve Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı Gül Esin (Hanım), *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9 (20), 171-190.
- Keleş, R. (2020). Yerel Demokrasiyi Merkezîyetçilik Virüsünden Arındırmak, *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, 45-58.
- Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı (2022). *Bir Kapı da Sen Aç!*, <https://www.esitlikvekapsayicilikagi.org/1-kapida-sen-ac/> (07.04.2022).
- Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı (2021a). *Eşitlikçi ve Kapsayıcı Mahalleler için Bir Kapı da Sen Aç*, Erişim Adresi: <https://bianet.org/bianet/kadin/244876-esitlikci-mahalleler-icin-bir-kapi-da-sen-ac> (02.03.2022).
- Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı (2021b). *Gelecek Seçimler İçin Bir Kapı da Sen Aç*, Erişim Adresi: https://ankahaber.net/haber/detay/kadin_muhtar_sayisi_1119a_yukseldi_46744 (01.03.2022).

- Kaşıkırık, A. ve Dokuzcan, H. (2021). Küresel Sorunlara Mahalli Çözümler: Katılımcı Perspektifle Salgına Dirençli Mahalleler İnşa Etmek, *Uluslararası Eşitlik Politikası Dergisi*, 1 (1), 20-31.
- Kaşıkırık, A. ve İzci, İ. (2019). *Kapsayıcı Belediye Yönetişim Karnesi*, Kadın Adayları Destekleme Derneği Yayınları ve Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları.
- Kaşıkırık, A., Dokuzcan, H., Akpınar, İ.E. ve Karaoğlu, N. (2020). *2019 Yerel Seçimlerine Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Bakmak*, Kadın Adayları Destekleme Derneği Yayınları.
- Mutlu, Y. (2011). Kadınların Siyasete Girme Yöntemi Olarak Mahalle Muhtarlığı, *Yerel Politikalar*, Ocak-Nisan, 26-45.
- Mutlu, Y. (2015). Kadınların Siyasete Girme Yöntemi Olarak Mahalle Muhtarlığı, *Yerel Politikalar*, 0 (1).
- Orhan, G., Palaz, S. ve Altan, E. (2018). Yerel Siyasete Kadınların Aktif Katılımının Koşulları: Kadın Muhtarlar Akademisi Katılımcıları Çalışması, *Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 16-39.
- Sabuncuoğlu İnanç, A., Bozdemir, Y. ve Doğan, E. (2020). Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak Sosyal Medyada 2019 Yerel Seçimlerdeki Muhtar Adaylarının Instagram Kullanımları, *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 141-162.
- Şahyar Akdemir, D. ve Cengiz, A. A. (2021). Katılım Perspektifiyle Kadın Muhtarların Meslek ve Rol Algılarına İlişkin Keşifsel Bir Çalışma, *Journal of Social Policy Conferences*, (81), 421-449.
- Şiriner Önver, M. (2020). Türkiye'de Mahalle Yönetimi, *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (3), 37-60.
- Yıldız, M. (2013). Türk Kadınına Muhtar Olma Hakkı Tanınması, *Takvim-i Vekayi*, 1 (1), 1-6.
- Yüce Tar, Y. (2016). "Partisiz Siyaset: Muhtarlık"; Kadınların Siyaseti için Bir İmkan Mı?, Samsun İli Kadın Muhtarları ve Kadın Muhtar Adayları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:9, Sayı:42, ss. 1173-1184.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2022). *Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri*, Erişim Adresi: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (01.03.2022).
- T.C 1982 Anayasası, RG. 18.10.1982/17863.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu, RG. 13.07.2005/25874.